

В. В. ГРУБІНКО, Н. М. ДРОБИК

**ПАМ'ЯТІ ВИДАТНОГО ВЧЕНОГО-ЕНЦИКЛОПЕДИСТА,
АКАДЕМІКА НАН УКРАЇНИ ГРОДЗИНСЬКОГО ДМИТРА МИХАЙЛОВИЧА
(05.08.1929—10.08.2016)**

10 серпня 2016 р. на 88 році пішов з життя всесвітньо відомий український вчений-біолог, академік Національної академії наук України, професор, доктор біологічних наук – Дмитро Михайлович Гродзинський.

Народився Д.М. Гродзинський в м. Біла Церква Київської області у родині ботаніків, викладачів Білоцерківського сільськогосподарського інституту. Його батько, Михайло Карпович, у 1919 р. разом із колегами-однотимцями заснував Білоцерківський політехнікум, який згодом переріс у Білоцерківський сільськогосподарський інститут. У 1952 р. Дмитро Гродзинський закінчив агрономічний факультет цього інституту, одночасно навчаючись на механіко-математичному факультеті заочного відділення Московського державного університету імені М.В. Ломоносова. Далі – аспірантура при Інституті фізіології рослин Академії наук УРСР, де Д.М. Гродзинський підготував і захистив у 1955 р. кандидатську дисертацію “Действие малых доз излучения на растения”. У 1965 р. він захистив докторську дисертацію на тему “Естественная радиоактивность в жизни растений”.

У 1974 – 1985 рр. Д.М. Гродзинський був директором Інституту фізіології рослин АН УРСР, де під його керівництвом було сформовано нові напрями наукових досліджень. Д.М. Гродзинський був академіком-секретарем Відділення загальної біології НАН України, Головою Національної комісії з радіологічного захисту при Парламенті України; засновником і завідувачем відділу біофізики і радіобіології Інституту клітинної біології та генетичної інженерії НАН України. Він – фундатор відомої в світі наукової школи в галузі радіобіології рослин.

Результати наукових досліджень Д.М. Гродзинського та створеної ним наукової школи набули визнання як досягнення світового рівня. Вченим сформульовано основні положення теорії гетерогенності (компаратментальності) метаболічних фондів рослинної клітини; розроблено теорію надійності біологічних систем, яка створює наукову основу для практичних шляхів підвищення стійкості культурних рослин до несприятливих умов середовища та підвищення врожайності; вперше всебічно досліджено природну радіоактивність рослинності

та ґрунтів України, вивчено механізми формування радіобіологічних реакцій рослин та встановлено шляхи відновлення при радіаційному враженні на різних рівнях організації рослинних біосистем. Після аварії на Чорнобильській АЕС під керівництвом Д.М. Гродзинського розгорнулися дослідження, спрямовані на пошук шляхів упередження негативних екологічних та радіобіологічних наслідків цієї катастрофи.

Потужною є наукова школа академіка Д.М. Гродзинського: близько 70 кандидатів та 12 докторів наук. Він – автор понад 750 наукових праць, у тому числі 27 монографій, підручника “Радіобіологія”, співавтор підручників “Біофізика” та “Біоніка”, енциклопедій “Чорнобильська катастрофа”, “Екологічна енциклопедія”, “Енциклопедія сучасної України” тощо.

Держава гідно відзначила наукові здобутки видатного вченого. Д.М. Гродзинський – лауреат Державних премій України в галузі науки і техніки, Лауреат премії імені М.Г. Холодного, заслужений діяч науки і техніки України, кавалер орденів Ярослава Мудрого IV та V ступенів, ордена Знак пошани, двічі удостоювався звання «Соросівський професор» тощо. Однак, найбільшим його надбанням є повага та шана широкого наукового загалу.

Всебічно обдарована, глибоко мисляча людина, надзвичайно цікавий співрозмовник, вчений-енциклопедист, Людина з великої літери – таким залишиться Дмитро Михайлович у душах і серцях тих, хто його знав, кому відомі його наукові погляди і переконання, тих, хто мав щастя спілкуватись з ним або просто слухати його.

Вклад Дмитра Михайловича Гродзинського в українську та світову науку неоціненний. Світла пам'ять про визначного вченого, прекрасну людину залишиться в наших серцях.

Н. М. Дробык, В. В. Грубинко

Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка

ПАМ'ЯТИ ВИДАЮЩЕГОСЯ УЧЕНОГО-ЕНЦИКЛОПЕДИСТА, АКАДЕМІКА НАН УКРАЇНИ ГРОДЗИНСЬКОГО ДМИТРИЯ МИХАЙЛОВИЧА

Стаття посвящена пам'яті всемирно известного украинского ученого-биолога, академика Национальной академии наук Украины, профессора, доктор биологических наук – Дмитрия Михайловича Гродзинского. Разносторонними и многогранными были научные интересы ученого. Им сформулированы основные положения теории гетерогенности (компарментальности) метаболических фондов растительной клетки; разработана теория надежности биологических систем; впервые всесторонне исследована естественная радиоактивность растительности и почв Украины, изучены механизмы формирования радиобиологических реакций растений и установлены пути восстановления при радиационном поражении на разных уровнях организации растительных биосистем. Д.М. Гродзинский – автор и соавтор более 750 научных работ, в том числе 27 монографий, учебников, энциклопедий и др.; подготовил 12 докторов наук и около 70 кандидатов наук. Подтверждением значимости результатов научной деятельности ученого являются многочисленные награды: Гродзинский Д.М. – лауреат Государственных премий Украины в области науки и техники, лауреат премии имени Н.Г. Холодного, заслуженный деятель науки и техники Украины, кавалер орденов Ярослава Мудрого IV и V степеней, ордена Знак почета, дважды удостоивался звания «Соросовский профессор» и др. Вклад Дмитрия Михайловича Гродзинского в украинскую и мировую науку не оценим. Светлая память о выдающемся ученом, прекрасном человеке останется в наших сердцах.

Ключевые слова: Д. М. Гродзинский, научная, педагогическая, общественная деятельность, радиобиология

N. M. Drobyk, V. V. Grubinko

Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University, Ukraine

IN MEMORY OF ACADEMICIAN OF NAS OF UKRAINE DMITRY GRODZINSKY, A DISTINGUISHED ENCYCLOPEDIST AND SCIENTIST

The article is aimed to honour the memory of Dmitry Grodzinsky, a world famous Ukrainian scientist, biologist, academician of the National Academy of Sciences of Ukraine, Professor, and Doctor of

Science. Versatile and various were his scientific interests. He formulated the main tenets of the theory of heterogeneity (compartmentality) of metabolite pools of a plant cell and developed the reliability theory of biological systems. Moreover, he initiated and carried out an extensive research into the natural radioactivity of vegetation and soils of Ukraine, studied the mechanisms of radiobiological reactions of plants and determined ways of recovery after radiation injury at different levels of organization of plant biosystems. Dmitry Grodzinsky authored and co-authored over 750 academic and scientific works, including 27 monographs, textbooks, encyclopedias, etc.; under his supervision 12 doctors and about 70 candidates of sciences obtained their degrees. Numerous awards testify to his outstanding scientific achievements: Grodzinsky D.M. is a laureate of Ukrainian State Prize in the field of science and technology, a laureate of Kholodnyi Award of National Academy of Sciences of Ukraine, honored Worker of Science and Technology of Ukraine, winner of the Order of Prince Yaroslav the Wise of 4th and 5th grade, winner of the order of Honour, twice named “Soros Professor”, etc. The contribution of Dmitry Grodzinsky into Ukrainian and world science is invaluable. The memory of this outstanding scientist and good-natured person will remain in our hearts.

Key words: D. M. Grodzinsky, scientific, academic, social activity, radiobiology